

A megváltozott élet és a tipográfia

A gyökér, a szár és a bimbó a tökéletesség felnövekedését mutatja — egészen a szimbolikus kivirágzásig. A színek, a szagok, a hangok, melyeket tovaviszünk, felkeltik érdeklődésünket, majd eltűnnek a természetből. A tudomány lerombolja és ujjaépíti a létezőt. Minden örök változásban, a formálódások sorozatában vonul el előttünk — az ágak lehervadnak, új hajtások fakadnak, majd gyönyörködtetik az emberiséget.

Az ember beleszületik a hagyományoktól terhes világba, egy keretbe, amely magával hordja egy életen át — még csak kísérletet sem tesz a dolgok alakítására, forog az eseményekkel, a történések hatása alá kerül és uszlik a feltartóztathatatlannak látszó „sorssal”, míg a „vég” pontot nem tesz céltalan élete után. Kevesek azok, akik mint alakítók avatkoznak be az

élet irányításába, hogy új lehetőségek kapuit nyissák meg az emberiség céltudatos fejlődése felé. A háborús és az azt követő évek megteremtették a realitások ember-típusát. A fejlődésnek ebbe az egészséges irányvonalába került ember egyre inkább felszabadítja magát a mult tradíciói alól s minden megnyilatkozásában a tartalmi és formai lehetőségeket keresi.

A ma élő festőgeneráció jó néhány tagjának sikerült megölni magában az anyag konzervativizmusa előtt hódoló szentimentalizmust s a szellem mindenhatóságára törekvő metafizikát. Részükre ezzel maradék nélkül megoldódott a lényeg és a forma problémája — minden erejükkel az új ember teljes kifejeződését dokumentálják. Az izmusok sokaságán keresztül eljutottak a képépítéshez, amely éppen csak egy új alkotás viszonyát fejezi ki egy új alkotóhoz, — semmi egye-

bet. Az új építész korszerűen kívánja betölteni hivatását; lemond a szellemes ötletek kidomborításáról és az esztétikai célkitűzésekről. A mai ember számára ökonomikusan és praktikusán lakást akar építeni, amely helyes térbeállítottságával, higiéniai stb. szempontjaival az ember produktív életéhez szükséges harmóniát biztosítani képes. Használati tárgyainkról lemaradnak a fölösleges címek, használhatósági szempontok kerülnek előtérbe, formák alakulnak ki, amelyek nem tagadják meg azokat az elemeket, amikből fölépülnek. Az idő egészen új optikai lehetőségeket hozott és irányt szabott az ember primér kifejezőmódjának, a geometriai exakt formákban. Ezeknek a határozott formáknak mindenkor a hivatásból kell determinálnódni, azaz egy valamilyen mű vagy tárgy minél praktikusabb célszerűségi szempontjai szabják meg annak megjelenési formáját. A naturálsan megfestett bort szürcsölő kedélyes fej ma már nem tud úgy meggyőzni, mint egy palacknak izlésesen behelyezett ábrája (fotója) a plakáton, ahol a szemlélőben kialakult vágyak szabad szárnyalási lehetőségeket kapnak. Az uccán rohanó embert, aki cipőt akar venni, nem érdekli többé

NAGY JÁNOS

C I P Ő S Z A K U Z L E T

de megfogja a keresett árut már az első pillanatban félreérthetetlenül jelző

CIPŐ

felirat, mert ez képezi ebben a pillanatban érdeklődése tárgyát, hiszen ő cipőt akar venni és nem Nagy János ismeretségét keresi.

Kereskedőinknek tudomásul kell venni a személytelenített kereskedelmi életet, ha áruik elhelyezése az elsődleges céljuk. És ismerniök a közönség mindenkori pszichikai beállítottságát a reklámmal szemben. A reklámnak nem finomkodni, esztétizálni, hanem kíméletlenül rádöbbsenteni kell.

A praktikus élet érvényesül minden területen, a technikai lehetőségek teljes kihasználása — ez hozta létre az új tipográfiát is.

A tipográfiai változások mindenkor szoros kapcsolatban állottak a művészetrel és magával az építészettel. Az új építész anyagának törvényszerűségéből építi fel a házat új formáival; a modern festő nem akarja lehozni vásznának és festékének anyagát, ezeknek tudomásulvételével fest. A nyomdák tipográfusának fel kellett ismerni a mai élet követelményét és ennek birtokában kiépíteni azokat az alapelveket, amelyek alkalmasak lettek a feladatok célszerű megoldására. A tipográfusnak szoros kapcsolatban kell lenni mindazokkal a törekvésekkel, amelyek napjainkat jellemzik, hogy a szükségletek tudatos kielégítői lehessen. És sohasem szabad feladni mindenkori irányító szerepét.

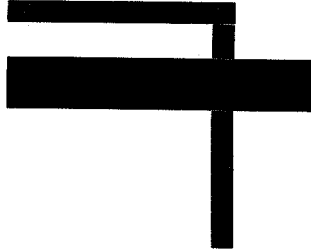
A ma embere türelmetlen a nyomtatványok hosszú szövegével szemben, ezt a tipográfusnak kell ellensúlyozni az eleven beállítással. Az eleven beállítás alatt mindenkor a helyesen kiegyensúlyozott szedést értjük, vagyis a rendelkezésünkre álló anyagnak új ritmust jelentő értékelését, a léniák, szedésfoltok és fotók megfelelő értékviszonyba állítását. Az új ritmus, a modern tipográfiára jellemző aszimmetriában fejeződik ki, ami optikai hatásában jóval föltötte áll a szimmetri-

kusan megoldott régi nyomtatványok hatásának. A szimmetrikusan megoldott nyomtatvány a mi szemünk előtt unalmasan bezáródik a papír síkján; ezzel szemben az új tipográfiának kisugárzóereje van, képes köztem és a papír síkja közötti térnek kitöltésére. A tökéletes, modern nyomtatvány friss lendületeivel és logikus kapcsolataival a szemlélőben egyidőben fogja meg az értelmi és az esztétikai elemeket, tehát önmagában lezárt egész ad, vagyis a forma nem él külön a szövegtől és így más nyomtatványra nem alkalmazható egy-egyben jelentkezik. Tudnunk kell: minden nyomtatványnak a tárgya, szövege adja meg konstrukcióját — és ha ezt így fogjuk fel, soha nem eshetünk ismétlésekbe. Végre be kell látnunk, hogy helytelen kísérletezés a macska bőrébe tevért öltöztetni. Mindenkor az adott szövegnek a rendelkezésünkre álló tipográfiai anyagból értelemfokozó és esztétikus formabazárása a problémánk.

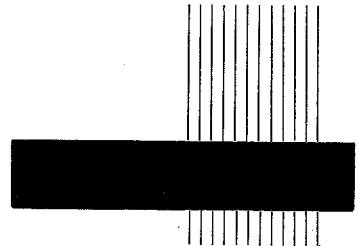
Az új tipográfia szempontjai alapján megoldott nyomtatványok mozgalmassága — mint mondtam — az értékviszonyok egybehangzásán keresztül jut szerephez és így férközik szinte észrevétlenül a közönséghez, hogy hívatását célszerűen betöltse.

Mozgalmasság alatt nem nyugtalanságot értek, hanem tudatos optikai beállítást, a fehérnek és feketének egymásra gyakorolt hatását, a léniak vastagsági viszonyát, egyéb színek és foltok értelmes alkalmazását: azaz ezeknek az elemeknek aszimmetrikus konstrukciója képezi az új ritmust, azt a mozgást, amely az új tipográfiában jelentkezik.

Egy modern épületen a minél tisztább formák és az egyes részek

Két elemnek helytelen egymás mellé állítása — súlyuk azonosságával egymás ellen feszülnek.

A két elemben jelentkező kontraszt kiegészítően hat egymásra és képez harmonikus egészet.

NAGY MIKLÓS TELEFON: 34-5-46
GÉPÉSZMÉRŐK
 BUDAPEST V, SZEMÉLYNÖK-UTCA 23

NAGY MIKLÓS TELEFON: 34-5-46
GÉPÉSZMÉRŐK
 BUDAPEST V, SZEMÉLYNÖK-UTCA 23

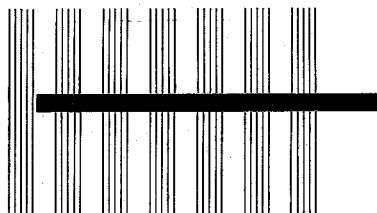
A felső példában nincs mozgás, ami az alsó példánál a helyes értékviszony folytán meg van.

boros károly

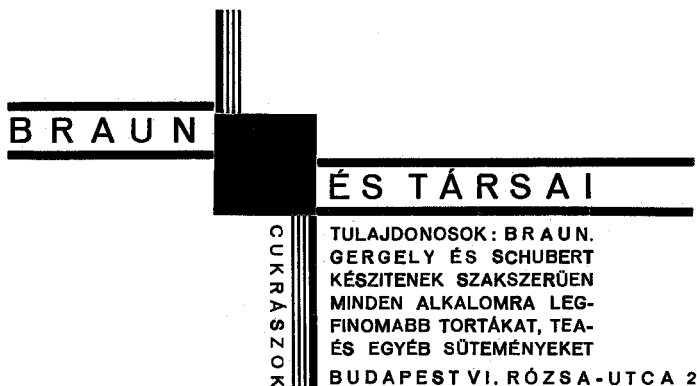
uriszabó

budapest

klauzál-utca 3. II.

1. példa. Léniák indokolatlan alkalmazásuk folytán fölöslegesen dekoráló szerepet töltenek be.

2. példa. Formacsészéből kiindult tervezés, a szöveg értelmi szempontjai háttérbe szorulnak.

áruink

önök előtt még bizonyára ismeretlenek, tekintve, hogy készítményeink csak az utolsó napokban kerültek forgalomba. mellékelve küldünk két mintát és reméljük, hogy szükségleteit a jövőben cégünk utazói részére lesz szíves fenntartani.

solo aetherchemia

aetherék
eszterek
illóolajok
likőr- és rum-
eszenciák
kompozíciók

3. példa. A szöveg funkciója, tehát az értelmes elrendezés adja a helyes konstrukciót.

pontos megmunkálása adja a szépet, ugyan így a modern nyomtatványon a mérnöki pontosság és a színek tisztasága foghatja meg szépezzérékünk. Ezek szerint a modern nyomtatvány egyszerűsége dacára, vagy éppen ezért: sokkal igényesebb — több tudást, átértést kér a szedőtől, tisztább munkát a gépmestertől, nagyobb áldozatot a rendelőtől, a papír és a festék, vagyis a nyersanyagot illetően. Ezeket a szempontokat kell ismernünk és munkálkodásunk folyamán beteljesítenünk.

A hívatásos fényképészek merevségéből felszabadított fotó is ma már nagyon jelentős eszközzé lett a reklámnyomtatványokon. A fotó tényés tárgyyszerű, közlő ereje elkerülhetővé teszi a sok szöveg alkalmazását, a reklámot viszont lényegesen gazdagabbá, meggyőzőbbé fokozza.

A kép közvetlenül beszél. Egyszerűbben tájékoztat, mint a sok szöveg; a tárgyak valóságáról pregnáns fogalmat alkotott. Gyakorlati alkalmazásánál nem hagyhatjuk figyelmen kívül a fotó karakterét sem, azt, hogy színhatásában vibráló felületet ad és így nem bírja el maga mellett az ornamentális betűfajtákat, vagyis ezeknek az alkalmazása lehetetlenné teszi azt az összhatást, ami a reklámot hívatása szintjére kell, hogy segítse. A fotó zavaró tényezőktől mentes alapelem, mellette tehát csak olyan betűfajta használhatunk, mely a legegyszerűbb formában jelenik meg. Ezek szerint a groteszk betűkre kell gondolnunk, mert ezek a legkifejezőbben egyszerűek. Amint látjuk, az új tipográfia eszközeinek megválasztásában és alkalmazásában, célszerűségi argumentumaival a mai élet követelményei-

hez igazodik. De nézzük meg ezek után, hogy a gyakorlatban mennyire valósították, mennyire fogták fel nyomdászaink mindezt helyesen. Azzal kell kezdenem, sajnos, nagyon kis mértékben. Igaz, nagyon sok esetben nem a nyomdász az oka, ha az elkészített nyomtatvány rengeteg konstrukciós hibát zár magába, de mégis helyesnek érzem, ha egy-két alapvető hibára felhívom szakértársaim figyelmét.

Leegyszerűsített tipográfia, — röviden így hívjuk azt a törekvést, melyet nyomtatványaink megoldásánál alkalmazni igyekszünk —, ez azt jelenti: a szöveg lényegének figyelembevételével minél egyszerűbb eszközökkel ízlésesen megoldani feladatunkat. Nyomdászaink legnagyobb része nem tud, vagy nem mer eléggé egyszerű lenni. Az ornamentális díszek helyébe a túl-hajtott léniakombinációkat állította, holott tudnunk kell, hogy a léniának is csak addig van létjogosultsága a modern nyomtatványon, amíg ez értelemfokozó szerepet tölt be, egyébként főlegesen díszítő-elemmé minősül. (1. példa.) Az a szedő, aki formaeszmékből indul ki tervezésénél, nem hozhat létre jó megoldást, amit az itt bemutatott 2-ik példa is bizonyít. Amíg ezeket formai hibáknak könyvelhetjük el, már sokkal súlyosabb bajokat jelent az új tipográfia által kitermelt formáknak sablonszerű alkalmazása egy-egy nyomtatvány tervezésénél. (3. példa.) Aki ezt teszi, az formalizmust csinál, elsekélyesíti az új tipográfia törekvéseit, mert mi nem új stílust akarunk, sem formák konzerválását, hanem a rendeltetésének legjobban megfelelő nyomtatványt esztétikusan megoldani, optikai jelentőségét minél inkább kimélyíteni.

b o r o s k á r o l y

u r i s z a b ő

b u d a p e s t, k l a u z á l - u t c a 3, 11.

1. példa. Léniák hangsúlyt és kapcsolatokat jelentő szerepe, tehát használatuk indokolt.

BRAUN ÉS TÁRSAI CUKRÁSZOK

TULAJDONOSOK: BRAUN, GERGELY, SCHUBERT

KÉSZITENEK SZAKSZERUEN MINDEN ALKALOMRA LEG-

FINOMABB TORTÁKAT, TEA- ÉS EGYÉB SÜTEMÉNYEKET

BUDAPEST VI, RÓZSA-UTCA 2

2. példa. Az előző oldalon levő szöveg értelmi szempontjait érvényesítő megoldás.

R A D I C S P É T E R
A S Z T A L O S Ü Z E M E
BUDAPEST VIII, IMRE-UTCA 9

A gazdasági fellendülést a nemzet érdekében önnek is elő kell segíteni. Nem hoz nagy áldozatot, ha nálam rendel meg butorszükségletét, mert

O	L	C	S	Ó
T	A	R	T	Ó
M	U	N	K	A
C	S	A	K	T
K	E	R	Ü	L
K	I			

3. példa. Formailag elfogadható, de értelmileg rossz, egy formának sablonszerű alkalmazása.